

Raport końcowy

z realizacji zadania publicznego

pn.: „Rowerowa trasa turystyczna szlakiem kamiennych krzyży i figur przydrożnych Ziemi Lubaczowskiej, stanowiąca szlak boczny - zintegrowany z Green Velo”
współfinansowanego ze środków Województwa Podkarpackiego.

Zadanie pn.: „Rowerowa trasa turystyczna szlakiem kamiennych krzyży i figur przydrożnych Ziemi Lubaczowskiej, stanowiąca szlak boczny - zintegrowany z Green Velo” było realizowane przez Lokalną Grupę Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” w okresie od 01.05.2017 r. do 31.10.2017 r. w ramach umowy z Województwem Podkarpackim z dnia 28.04.2017 r.

Celem głównym zadania było zwiększenie atrakcyjności turystycznej Ziemi Lubaczowskiej, poprzez stworzenie bocznego szlaku zintegrowanego z Green Velo w oparciu o dziedzictwo kulturowe kamieniarki bruśnieńskiej.

Cele szczegółowe jakie postawiła sobie do osiągnięcia Lokalna Grupa Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” to:

- stworzenie alternatywnej oferty rowerowego szlaku bocznego zintegrowanego z Green Velo ,
- rozwój turystyki rowerowej umożliwiającej wygodne, komfortowe a przede wszystkim zorganizowane korzystanie z przestrzeni turystycznej,
- wzrost wśród odbiorców zadania wiedzy oraz świadomości na temat dziedzictwa kulturowego regionu.

Zadanie obejmowało szereg działań, w tym:

- 1) opracowanie koncepcji przebiegu trasy turystycznej szlakiem kamiennych krzyży i figur przydrożnych Ziemi Lubaczowskiej, stanowiącej szlak boczny - zintegrowany z Green Velo. Koncepcja została oparta o inwentaryzację przydrożnych kamiennych krzyży i figur bruśnieńskich wykonaną przez Grzegorza Ciećka - stypendystę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, której efektem było 581 zaklasyfikowanych obiektów. Spośród nich wyselekcjonowano ponad 50 najciekawszych/unikatowych pod względem architektonicznym/ historycznym i kulturowym krzyży, o które oparto trasę turystyczną stanowiącą ciekawą ofertę bocznego szlaku Green Velo po zabytkach lokalnej kultury ludowej liczącą łącznie 346 km. Bezpośrednie sąsiedztwo gmin/członków LGD pozwoliło na zintegrowanie szlaku objętego zadaniem ze szlakiem głównym. Do koncepcji zostały załączone opisy wraz ze zdjęciami wszystkich obiektów. Trasa jest dokładnie wyznaczona na mapie serwisu traseo.pl - który pozwala na

Wykonano w ramach opracowania "Koncepcji rowerowej trasy turystycznej szlakiem kamiennych krzyży i figur przydrożnych Ziemi Lubaczowskiej, stanowiąca szlak boczny - zintegrowany z Green Velo" – zadanie dofinansowane ze środków Województwa Podkarpackiego.

szczegółową analizę przebiegu trasy (możliwość przybliżenia terenu) i jest głównym produktem koncepcji, który można zobaczyć na www.traseo.pl/trasa/koncepcja-trasy. Na stronie tej można zobaczyć także tzw. krzyże wizytówkowe, to najciekawsze obiekty spośród kamiennych krzyży z danej gminy, dla każdej został wyselekcjonowany jeden, który ma szczególne walory wizualne i historyczne.

- 2) etap uzgodnień koncepcji przebiegu trasy z poszczególnymi samorządami,
- 3) ogłoszenie i przeprowadzenie konkursu na logotyp trasy, który wykorzystany zostanie do jego oznakowania. Najlepsza propozycja została nagrodzona. Wyboru dokonała komisja, w oparciu o regulamin konkursu.
- 4) opracowanie koncepcji oznakowania trasy, mające na celu określenie miejsc usytuowania oznakowania (początek, koniec oraz przebieg trasy), wykonanie wzoru/koncepcji oznakowania trasy w oparciu o wyłoniony w drodze konkursu logotyp szlaku z uwzględnieniem oznaczenia go jako bocznego Green Velo. Projekt oznakowania daje możliwość jego zastosowania także przy kolejnych szlakach jakie wytyczane będą w korytarzach Green Velo.
- 5) wykonanie wolnostojącej wystawy fotograficznej w plenerze – przedstawiającej 8 najciekawszych kamiennych krzyży z terenu Ziemi Lubaczowskiej - czyli po jednym z gminy, jako dodatkowa reklama szlaku. Miejsce wystawy to Huta Kryształowa, nieopodal MOR w Hucie Kryształowej; w miejscu styku trasy Green Velo z wyznaczonym w ramach zadania szlakiem kamiennych krzyży,
- 6) organizacja i przeprowadzenie rajdu wyznaczonym koncepcyjnie szlakiem. Rajd odbył się w dniu 21 października br. na terenie wszystkich 8 gmin z terenu Ziemi Lubaczowskiej. Wzięło w nim udział ok. 240 osób.

Pomysł na złożenie oferty i realizację zadania związanego z opracowaniem koncepcji trasy turystycznej szlakiem kamiennych krzyży i figur przydrożnych Ziemi Lubaczowskiej wynikał z chęci pokazania turystom podróżującym po Green Velo także tych walorów jakie kryje w bliskim sąsiedztwie szlaku głównego Ziemia Lubaczowska. Unikalną wartością jest kamieniarka bruśnieńska, której wyroby znaleźć można na całym terenie naszego powiatu.

Kamieniarstwo bruśnieńskie zaczęło ewoluować w okolicy XVI wieku. Na początku wyrabiano z kamienia w Starym Bruśnie głównie żarna, kamienie młyńskie, pozyskiwano też surowiec do celów budowlanych i do wypalania wapna. W XVII wieku, gdy przez okolice przejeżdżali Tatarzy łupiąc i paląc wsie ziemi lubaczowskiej, na mogiłach ze zmarłymi podczas najazdów stawiano prymitywnie kamienne krzyże, które przetrwały do dziś. Tego typu archaiczne krzyże zaczęły się pojawiać też na cmentarzach przycerkiewnych. Do roku 1848, gdy została zniesiona pańszczyzna w Galicji, produkowano głównie krzyże cmentarne i pojedyncze fundacje gromadzkie. Gdy zniesiono obowiązek pańszczyźniany i chłopci uzyskali wolność, zaczęły się coraz częściej pojawiać kamienne krzyże przydrożne jako pamiątki,

Wykonano w ramach opracowania "Koncepcji rowerowej trasy turystycznej szlakiem kamiennych krzyży i figur przydrożnych Ziemi Lubaczowskiej, stanowiąca szlak boczny - zintegrowany z Green Velo" – zadanie dofinansowane ze środków Województwa Podkarpackiego.

pomniki, kapliczki przydomowe, krzyże ochronne i stawiane w podzięce za spełnione modlitwy. Kamienne krzyże przydrożne stawiane najczęściej przy wiejskich, polnych i leśnych drogach, stanowią dziś najlepiej poznaną grupę obiektów o charakterze zabytkowym na terenie ziemi lubaczowskiej. Każdy z nich jest opisany na specjalnie stworzonej stronie internetowej: www.kamiennekrzyze.pl, która skupia też pasjonatów tematu. Walory turystyczne kamieniarki ludowej i kamiennych krzyży pojawiały się w mediach już od lat 90tych, kiedy to ich promocję rozpoczął między innymi regionalista Janusz Burek i są kontynuowane do dziś. Na terenie Ziemi Lubaczowskiej żaden inny aspekt atrakcji turystycznych nie ma tak jednorodnego zasięgu jak kamienne krzyże. Na dzień 1 stycznia 2017 roku po inwentaryzacji opisano 581 obiektów, praktycznie każda wieś posiada choć jeden kamienny krzyż, na każdym starym cmentarzu znajdziemy kamienne krzyże bruśnieńskie.

Wymienione powyżej informacje utwierdziły Lokalną Grupę Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” w przekonaniu, iż stworzenie rowerowej trasy turystycznej, która będzie miała bardzo wyraźny charakter tematyczny i rozszerzy możliwości turystyczne regionu będzie ciekawą propozycją dla podróżujących szlakiem rowerowym Green Velo.

W wyniku działań wynikających z przedmiotowego projektu przygotowano koncepcje przebiegu i oznakowania trasy wraz z wyborem logotypu trasy w drodze konkursowej. Przygotowane materiały posłużą do praktycznego wyznaczenia tras w terenie w najbliższej przyszłości w ramach jednego z planowanych do realizacji projektów, wspólnego dla całego obszaru LGD RZL. Ponadto opracowane zawiera 50 fotografii najciekawszych krzyży Ziemi Lubaczowskiej wraz z opisem. Przygotowano stała także wystawę plenerową z fotografiami 8 krzyży wizytówkowych z każdej gminy przedmiotowego obszaru na specjalnej siatce mesh.

Lubaczów, 31.10.2017 r.

Sporządził: Jan Gancarz – Prezes Zarządu LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”

Wykonano w ramach opracowania "Koncepcji rowerowej trasy turystycznej szlakiem kamiennych krzyży i figur przydrożnych Ziemi Lubaczowskiej, stanowiąca szlak boczny - zintegrowany z Green Velo" – zadanie dofinansowane ze środków Województwa Podkarpackiego.